Mánudaginn 29. febrúar 1988.

Nr. 326/1987. **Ákæruvaldið**
(Björn Helgason saksóknari)
gegn
Gunnari Ólafssyni
(Brynjólfur Kjartansson hrl.)
og
Sigurði Þorkelssyni
(Guðmundur Markússon hrl.)

Fjárdráttur. Opinber gjöld. Skilorð. Dómur um skaðabótakröfu ómerktur og kröfunni vísað frá héraðsdómi.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason og Benedikt Blöndal og Hjörtur Torfason, settur hæstaréttardómari.

Héraðsdómi var áfrýjað til Hæstaréttar með stefnu 19. október 1987 að ósk ákærða Gunnars Ólafssonar og einnig af hálfu ákæruvaldsins til þyngingar refsingu hans og að því er varðar ákærða Sigurð Þorkelsson til sakfellingar samkvæmt ákæru og ákvörðunar refsingar, svo og að því er báða varðar til greiðslu skaðabóta.

Sem launagreiðanda bar Panelofnum hf. að innheimta opiber gjöld af starfsmönnum sínum og standa viðkomandi innheimtustofnun, hér Gjaldheimtunni í Reykjavík, skil á innheimtu fé í samræmi við reglur 113. gr. laga nr. 75/1981. Af gögnum málsins má ráða að krafa Gjaldheimtunnar í Reykjavík þar um hafi legið fyrir á þeim tíma sem hér skiptir máli og að slík innheimta hafi átt sér stað hjá félaginu um árabil.

Ákærði, Gunnar Ólafsson, var fram til 14. ágúst 1984 framkvæmdastjóri Panelofna hf. og bar skv. 2. mgr. 52. gr. laga nr. 32/1978 ábyrgð á daglegum rekstri félagsins. Innheimta og skil opinberra gjalda voru á hans ábyrgð meðan hann var framkvæmdastjóri. Með þessari athugasemd ber að staðfesta hinn áfrýjaða dóm að því er varðar sök ákærða Gunnars og heimfærslu til refsiákvæða.

Ákærði, Sigurður Þorkelsson, var stjórnarformaður Panelofna hf. og eftir að ákærði Gunnar hætti í þjónustu félagsins helsti forstöðumaður þess, allt þar til félagið var lýst gjaldþrota 1. mars

1985, þar sem ekki var ráðinn framkvæmdastjóri í stað Gunnars.

Í ársreikningum 1983 lá fyrir að ógreidd voru opinber gjöld. Verður að telja að Sigurði hafi verið rétt sem stjórnarformanni að ganga úr skugga um hvaða gjöld þetta voru, sbr. 3. mgr. 52. gr. l. nr. 32/1978. Eftir 14. ágúst 1984 bar félagsstjórnin ein ábyrgð á daglegri stjórn félagsins. Af þessu leiðir að telja verður að hann hafi eftir það átt að hafa eftirlit með innheimtu og skilum opinberra gjalda starfsmanna félagsins. Þar sem Sigurður vanrækti þetta eftirlit þykir hann sannur að sök samkvæmt ákæru en hún er þar réttilega færð til refsiákvæða.

Ekki er fram komið að Gjaldheimtunni í Reykjavík hafi verið gefinn kostur á að koma að formlegri, skýrri og rökstuddri skaðabótakröfu í héraði, sbr. 145. gr. laga nr. 74/1974. Engin slík krafa hefur verið gerð og verður því að ómerkja héraðsdóm og málsmeðferð að því er varðar umfjöllun um skaðabætur til Gjaldheimtunnar.

Refsing ákærða, Gunnars Ólafssonar, þykir hæfilega ákveðin í héraðsdómi. Þar sem hann hafði látið af störfum, þegar lokakröfubréf Gjaldheimtunnar barst félaginu, þykir mega skilorðsbinda refsinguna á þann hátt sem í dómsorði greinir.

Refsing ákærða, Sigurðar Þorkelssonar, þykir hæfilega ákveðin fangelsi í 45 daga, en með tilliti til málavaxta þykir mega skilorðsbinda refsinguna á þann hátt sem í dómsorði greinir.

Ákærðu greiði óskipt sakarkostnað í héraði og fyrir Hæstarétti þar með talin saksóknarlaun fyrir Hæstarétti 35.000,00 krónur í ríkissjóð. Ákærði, Gunnar Ólafsson, greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir Hæstarétti, Brynjólfs Kjartanssonar hrl., 35.000,00 krónur. Ákærði, Sigurður Þorkelsson, greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Guðmundar Markússonar hrl., 15.000,00 krónur í héraði og 35.000,00 krónur fyrir Hæstarétti.

Dómsorð:

Dómur um kröfu til skaðabóta, sem fram kemur í ákæru, á að vera ómerkur og er kröfunni vísað frá héraðsdómi.

Ákærði, Gunnar Ólafsson, sæti fangelsi í 4 mánuði en fullnustu refsingar skal fresta og hún niður falla að 2 árum liðnum

frá uppkvaðningu dóms þessa, verði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. lög nr. 22/1955 haldið.

Ákærði, Sigurður Þorkelsson, sæti fangelsi í 45 daga, en fullnustu refsingar skal fresta og hún niður falla að 2 árum liðnum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga haldið.

Ákærðu greiði in solidum sakarkostnað í héraði og fyrir Hæstarétti þar með talin saksóknarlaun fyrir Hæstarétti 35.000,00 krónur í ríkissjóð. Ákærði, Gunnar Ólafsson, greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir Hæstarétti, Brynjólfs Kjartanssonar hrl., 35.000,00 krónur. Ákærði, Sigurður Þorkelsson, greiði málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Guðmundar Markússonar hrl., 15.000,00 krónur í héraði og 35.000,00 krónur fyrir Hæstarétti.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Dómur sakadóms Kópavogs 30. júlí 1987.

I.

Mál þetta, sem dómtekið var 11. maí 1987, er höfðað af ákæruvaldsins hálfu með tveimur ákærum.

Með ákæru dagsettri 19. júní 1986 „á hendur:

1. Gunnari Ólafssyni sölumanni, Traðarlandi 14, Reykjavík, fæddum 12. október 1938 í Reykjavík.

2. Sigurði Þorkelssyni pípulagningameistara, Fífuhvammsvegi 23, Kópavogi, fæddum 23. júní 1922 á Stokkseyri.

3. P ...

fyrir að hafa, kærði Gunnar sem stjórnarmaður og framkvæmdastjóri, ákærði Sigurður sem stjórnarformaður og P sem meðstjórnendur (sic) í hlutafélaginu Panelofnar h.f., Kópavogi, gerst sekir um fjárdrátt samkvæmt 1. mgr. 247. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, með því að hafa á árunum 1983 og 1984 haldið eftir af launum eftirgreindra starfsmanna félagsins upp í opinber gjöld til Gjaldheimtunnar í Reykjavík samtals kr. 217.431,00, en eigi staðið skil á þessu fé til Gjaldheimtunnar heldur dregið fyrirtækinu þetta fé.

Nafn starfsmanns:	Tímabil:	Fjárhæð:
Ottó Eiðsson, nnr. 6957-6281	20/1'83 - 1/6'84	66.684,-
Bjarni Eiðsson, nnr. 1206-5752	20/1'83 - 2/11'84	150.747,-
		kr. 217.441,-

Þess er krafist, að ákærðu verði dæmdir til refsingar samkvæmt fyrrgreindu refsiákvæði og til greiðslu skaðabóta og alls sakarkostnaðar."

Með ákæru dagsettri 4. febrúar 1987 „á hendur P ... fyrir að aka aðfaranótt sunnudagsins 2. nóvember 1986 undir áhrifum áfengis bifreiðinni Þ-2134 frá Einarsstöðum í Reykdælahreppi, Suður-Þingeyjarsýslu, áleiðis til Húsavíkur uns lögreglumenn stöðvuðu akstur hans á þjóðvegi nr. 85 í svonefndu Laxamýrarleiti.

Telst þetta varða við 2. mgr., sbr. 4. mgr. 25. gr., sbr. 80. gr. umferðarlaga nr. 40/1968, sbr. lög nr. 54/1976.

Þess er krafist að ákærði verði dæmdur til refsingar, til ökuleyfissviptingar samkvæmt 81. gr. umferðarlaga og til greiðslu alls sakarkostnaðar."

II.

Ákæra dagsett 19. júní 1986. Málavextir eru þeir að rannsóknarlögreglu ríkisins bárust kærur frá Gjaldheimtunni í Reykjavík, dagsettar 27. ágúst 1984 vegna vanskila Panelofna, Smárahvammi, Kópavogi á innheimtum opinberum gjöldum kr. 66.684,00 auk dráttarvaxta kr. 20.288,00 af launum Ottós Eiðssonar og 2. apríl 1985 vegna vanskila Panelofna, Smárahvammi, Kópavogi á innheimtum opinberum gjöldum kr. 150.747,00 auk dráttarvaxta kr. 41.447,00 af launum Bjarna Eiðssonar.

Bréfum Gjaldheimtunnar fylgdu ljósrit launaseðla. Ljósrit launaseðla Ottós Eiðssonar fyrir tímabilið 20. janúar 1983 til 1. júní 1983 bera með sér að á því tímabili hafi verið haldið eftir af launum hans til greiðslu opinberra gjalda kr. 107.799,00. Ljósrit launaseðla Bjarna Eiðssonar fyrir tímabilið 20. janúar 1983 til 2. nóvember 1984 bera með sér að haldið hafi verið eftir af launum hans til greiðslu opinberra gjalda kr. 189.156,00.

Ákærði Gunnar Ólafsson hefur skýrt svo frá að hann hafi verið framkvæmdastjóri Panelofna hf. frá stofnun fyrirtækisins til 14. ágúst 1984. Hann hafi jafnframt verið hluthafi og átt um það bil 35-36% hlutafjár. Hann hafi haft prókúru fyrirtækisins ásamt Gígju Árnadóttur gjaldkera. Daglegur rekstur og fjármálastjórn hafi hvílt á sér. Hann hafi ekki haft samráð við Sigurð Þorkelsson um daglegan rekstur skrifstofunnar. Fyrirtækið hafi lent í greiðsluerfiðleikum sem rekja hafi mátt til þess að fjárfest hafi verið umfram getu með kaupum á nýjum vélum og byggingu nýrrar

verksmiðju. Á aðalfundi, sem haldinn hafi verið í febrúar 1984, hafi myndast nýr meirihluti í félaginu og ákærði við það orðið í minnihluta. Tekin hafi verið ákvörðun um að fá nýja aðila inn í fyrirtækið til þess að auka hlutaféð. Hafi þetta orðið til þess að ákærði hafi haldið að sér höndum um ýmsar fjármálalegar ákvarðanir næstu mánuði á eftir. Hafi skuldir vegna frádreginna opinberra gjalda starfsmanna fyrirtækisins verið meðal þeirra skulda er látnar voru bíða. Þó hafi verið gengið að fullu frá málum þeirra starfsmanna sem látið hafi af störfum. Ákærða hafi þótt eðlilegt að halda að sér höndum með þessum hætti þar sem hann hafi átt von á nýjum mönnum inn í fyrirtækið, mönnum sem væru í betri aðstöðu til að semja um skuldir fyrirtækisins. Ennfremur hafi honum þótt eðlilegt, þar sem hann hafi verið í minnihluta í stjórn, að eftirláta meirihlutanum að taka meiriháttar fjármálalegar ákvarðanir. Hinn 13. ágúst 1984 hafi Sigurður Þorkelsson stjórnarformaður tilkynnt sér að segja ætti öllum starfsmönnum fyrirtækisins upp störfum með þriggja mánaða fyrirvara. Jafnframt hafi hann gefið ákærða kost á að segja starfi sínu lausu á stjórnarfundi næsta dag. Það hafi ákærði gert og hafi hann engin afskipti haft af rekstri og stjórnun Panelofna hf. eftir 14. ágúst 1984 og sé því uppgjör til Gjaldheimtunnar vegna fjögurra síðustu launaseðla Bjarna Eiðssonar sér óviðkomandi. Ákærði hafi hætt störfum á þeim forsendum að nýir eigendur væru að taka við stjórnun fyrirtækisins. Gjaldkeri fyrirtækisins, Gígja Árnadóttir, hafi annast greiðslur til Gjaldheimtunnar í samráði við ákærða, einkum ef fé fyrirtækisins var af skornum skammti. Hann hafi reynt að sigta út hvaða skuldir væri brýnast að greiða hverju sinni til að geta haldið starfseminni gangandi. Ekki hafi fé því er haldið var eftir af launum starfsmanna og greiða átti til Gjaldheimtunnar verið haldið aðgreindu frá öðrum fjárreiðum fyrirtækisins. Ákærði hafi ekki litið svo á að með því að halda eftir fé af launum starfsmanna án þess að standa skil á því til Gjaldheimtunnar væri hann að nýta sér fé í þágu fyrirtækisins með ólögmætum hætti. Hann hafi litið á þetta fé sem hverja aðra skuld sem hann vonaðist til að geta greitt. Hinn bági fjárhagur fyrirtækisins hafi leitt til þess að dráttur varð á að gera Gjaldheimtunni skil með réttum hætti. Það hafi gengið þannig í gegnum tíðina að þessum greiðslum hafi ekki alltaf verið skilað á réttum tíma, en sá greiðsludráttur hafi þó verið óverulegur og ekki kvartað undan honum. Ekki hafi ákærði gert stjórnarmönnum grein fyrir því að ekki væru til fjármunir til greiðslu opinberra gjalda af launum sem haldið var eftir. En skuld fyrirtækisins við Gjaldheimtuna hafi komið fram á reikningum félagsins dags. 31. desember 1983, sem samþykktir voru á aðalfundi félagsins í febrúar 1984.

Fyrir dómi var ákærða bent á að skv. fyrirliggjandi gögnum þá hafi verið tekið af launum Ottós Eiðssonar á umræddu tímabili kr. 107.799,00 en

skv. bréfi Gjaldheimtunnar þá sé skuld fyrirtækisins við Gjaldheimtuna kr. 66.684,00. Ákærði kvaðst ekki geta tjáð sig um réttmæti þessara útreikninga. Sömuleiðis var ákærða bent á að skv. fyrirliggjandi ljósritum launaseðla Bjarna Eiðssonar þá hafi á umræddu tímabili verið haldið eftir af launum hans til greiðslu opinberra gjalda kr. 189.156,00, en skv. bréfi Gjaldheimtunnar sé skuld fyrirtækisins við Gjaldheimtuna vegna Bjarna kr. 150.747,00, þannig að greiddar hafi verið kr. 38.409,00. Ekki kvaðst ákærði geta tjáð sig um réttmæti þessara útreikninga.

Ákærði Sigurður Þorkelsson, stjórnarformaður Panelofna hf., hefur skýrt svo frá að honum hafi ekki verið kunnugt um vanskil fyrirtækisins á greiðslu opinberra gjalda til Gjaldheimtunnar. Gunnar Ólafsson hafi verið framkvæmdastjóri fyrirtækisins og sem slíkur annast um fjármál þess, einnig hafi dagleg stjórnun alfarið verið í hans höndum, því hafi hann verið ábyrgur fyrir því að staðið væri í skilum við Gjaldheimtuna. Ákærði, sem verið hafi stjórnarformaður félagsins frá stofnun þess árið 1968, eigandi um helmings hlutafjár og jafnframt starfsmaður þess, hafi ekki fylgst með fjármálum félagsins, stjórnun fjármála og fjárhagsstöðu fyrirtækisins að öðru leyti en því að hann hafi fengið í hendur reikninga. Hann hafi unnið við að smíða ofna og fjármál fyrirtækisins hafi ekki verið rædd við sig nema þegar sækja þurfti fyrirgreiðslu í Sparisjóð Kópavogs. Ákærði telji að fjárhagur fyrirtækisins á árinu 1983 hafi ekki verið svo slæmur að koma hafi átt í veg fyrir skil til Gjaldheimtunnar, hins vegar geti hann ekki sagt til um það fyrir árið 1984. Ekki hafi verið ráðinn framkvæmdastjóri í stað Gunnars er lét af störfum 14. ágúst 1984. Hafi ákærði séð um rekstur fyrirtækisins ásamt Ottó Eiðssyni eftir að hann hætti. Panelofnum hafi síðan verið veitt greiðslustöðvun hinn 28. september 1984 í þrjá mánuði. Á því tímabili hafi ekki verið um að ræða neina sérstaka stjórnun á fyrirtækinu. Fyrirtækið hafi unnið upp í pantanir er greiddar höfðu verið fyrirfram. Sáralítið fé hafi komið inn í fyrirtækið og hafi það einungis dugað fyrir launum starfsmanna. Ennfremur hafi Andri Árnason lögmaður fyrirskipað að einungis laun væru greidd. Við skýrslutöku hjá lögreglu kvaðst ákærði hafa skoðað reikninga félagsins fyrir árið 1983 en að hann minntist þess ekki að þar kæmi fram vanskilaskuld við Gjaldheimtuna. Fyrir dómi kvaðst ákærði sennilega hafa misskilið eitthvað reikninga félagsins fyrir árið 1983, er lagðir voru fram á aðalfundi í febrúar 1984, en þar kom fram að félagið væri í vanskilum með opinber gjöld. Hann hafi talið það vera gjöld sem Panelofnar hf. skulduðu bæjarfógeta í Kópavogi eða bæjarsjóði. Við skýrslutöku hjá lögreglu kvað ákærði að sér hafi verið ókunnugt um vanskil Panelofna hf. við Gjaldheimtuna þangað til hann sá bréf Gjaldheimtunnar varðandi gjöld Ottós Eiðssonar dags. 16. ágúst 1984. Ekki kannaðist hann við að hafa fengið bréfið, en hafa séð það. Fyrir dómi

kvaðst ákærði ekki minnast þess að hann hafi verið látinn vita um bréf Gjaldheimtunnar dags. 16. ágúst 1984.

Ákærði P hefur skýrt svo frá að hann hafi verið einn af stofnendum Panelofna hf. og hafi hann átt um það bil 16-17% af hlutafé. Hann muni alls ekki eftir hvenær hann hafi tekið sæti í stjórn félagsins. Hann hafi aldrei starfað við fyrirtækið og engin afskipti haft af fjármálum þess eða stjórnun. Ekki muni hann eftir að hafa nokkurn tíma setið stjórnarfundi í félaginu en aðalfundi hafi hann sótt. Hann hafi flutt til Húsavíkur árið 1980 og búið þar síðan. Honum hafi ekki verið ljós hin erfiða fjárhagslega staða fyrirtækisins. Honum hafi verið kunnugt um að miklar fjárfestingar höfðu átt sér stað. En hann hafi ekkert fylgst með rekstri fyrirtækisins og því ekki gert sér grein fyrir raunverulegri stöðu þess. Hann muni ekki hvort hann hafi skoðað reikninga félagsins fyrir 1983. Hann hafi ekki haft hugmynd um aftekt af launum Bjarna og Ottós Eiðssona á árunum 1983 og 1984.

Vitnið Gígja Árnadóttir hefur skýrt svo frá að hún hafi hafið störf hjá Panelofnum hf. vorið 1975 sem gjaldkeri. Hún hafi verið prókúruhafi í um það bil 2-3 ár og hafi starf hennar hjá fyrirtækinu verið fólgið í því að annast innheimtu á útistandandi skuldum, greiðslu minni skulda og sumra stærri skulda í samráði við yfirmenn. Einnig hafi hún séð um útreikninga launa og útborgun þeirra. Auk hennar hafi starfað á skrifstofunni skrifstofustúlka sem hafi annast vélritun og sendiferðir og Gunnar Ólafsson framkvæmdastjóri. Það hafi komið í hlut Gunnars að sjá um erlend viðskipti, starfsráðningar, afgreiða viðskiptamenn og sjá um almennan rekstur. Það hafi verið látið ganga fyrir að greiða reikninga vegna efniskaupa, söluskatt og laun. Síðan hafi verið reynt að greiða skuldir er komnar voru til innheimtu hjá lögfræðingum eða fógeta. Þau Gunnar hafi haft samráð um það hvernig fjármunum fyrirtækisins skyldi ráðstafað hverju sinni. Erfiðleikar fyrirtækisins hafi verið mikið ræddir. Því telji vitnið að öllum hafi verið kunnugt um þá, þar á meðal Sigurði. Þegar bréf Gjaldheimtunnar dags. 16. ágúst 1984 barst Panelofnum hf. hafi hún ekki treyst sér til þess að gera neitt í málinu frekar en öðrum á þessum tíma. Hún telji sig hafa látið Sigurð vita um þetta bréf. Bréfið hafi hún sýnt Vigfúsi Árnasyni endurskoðanda er verið hafi að kanna fjárhag fyrirtækisins. Á árinu 1984 hafi fyrirtækið átt í miklum greiðsluerfiðleikum. Komið hafi fyrir að hún hafi greitt hluthöfum og stjórnarmönnum með innistæðulausum ávísunum, sem þeir samþykktu að leysa ekki út fyrr en síðar. Einnig að það hafi komið fyrir að hún hafi ekki getað greitt sjálfri sér laun á réttum tíma, þar sem peningar hafi ekki verið til. Þannig hafi það fé sem skráð var á launaseðlum sem frádráttur til Gjaldheimtunnar í raun ekki verið til sem peningar.

Vitnið Ottó Eiður Eiðsson hefur skýrt svo frá að hann hafi verið varamaður í stjórn Panelofna það tímabil er greinir í ákæru. Hann hafi einungis einu sinni verið boðaður á stjórnarfund, en það hafi verið í júlí eða ágúst 1984, þá sem varamaður P. Fram að þeim tíma hafi vitnið ekkert vitað um fjármál fyrirtækisins annað en það að fjárhagsstaða þess væri slæm. Vitnið sótti aðalfundi, en hugsaði ekki mikið um fjármálin. Eftir aðalfundinn 1984 hafi vitninu verið falið að upplýsa Ofnasmiðju Reykjavíkur um stöðu Panelofna. Var þá verið að kanna möguleika á því að selja fyrirtækið þar sem þá var orðið ljóst hversu mikill halli var á rekstri þess. Gunnar Ólafsson framkvæmdastjóri hafi enn stjórnað fjármálum fyrirtækisins. Því telji vitnið að ábyrgðin hvíli mest á honum. Sigurður Þorkelsson stjórnarformaður hafi átt að vita um fjármálin, en hann hafi ekkert um þau vitað og einskis spurt. Þá hafi Gunnar aldrei ráðfært sig við Sigurð. Eftir að Gunnar lét af störfum hafi stjórn fjármála nær eingöngu verið í höndum Andra Árnasonar lögmanns og Vigfúsar Árnasonar endurskoðanda. Sjálfur hafi hann engin áhrif haft á ákvarðanatöku um fjármál félagsins.

Vitnið Sigríður Benediktsdóttir hefur skýrt svo frá að hún hafi starfað hjá Panelofnum hf. frá árinu 1978. Hún hafi unnið almenn skrifstofustörf hjá fyrirtækinu, en eftir að Gígja Árnadóttir hafi látið af störfum hafi það komið í hennar hlut að annast launaútreikninga og útborgun launa í september, október og nóvember 1984. Sigríður sagðist hafa haft sama hátt á og Gígja. Fjármálastjórn fyrirtækisins hafi á þessum mánuðum verið mjög losaraleg. Varla hafi verið hægt að tala um nokkra stjórnun í því sambandi. Hún hafi aðallega ráðfært sig við Andra Árnason lögmann og Vigfús Árnason endurskoðanda þegar hún greiddi út laun eða önnur gjöld. Um miðjan nóvember 1984 hafi vitnið tekið saman lista yfir skuldir fyrirtækisins að beiðni Andra Árnasonar. Hafi skuld fyrirtækisins til Gjaldheimtunnar verið tilgreind á þessum lista. Sjálf hafi hún aldrei kynnt sér hvernig ætti að gera skil á þeim opinberu gjöldum sem dregin höfðu verið af launum starfsmanna. Hafi hún sökum ókunnugleika aldrei gert það. Hún teldi að Sigurður hafi aldrei komið nálægt stjórn fyrirtækisins og efist um að hann hafi haft þekkingu til þess. Hann hafi fyrst og fremst unnið í verksmiðjunni. P hafi engin afskipti haft af rekstri fyrirtækisins. Eftir að Gunnar Ólafsson lét af störfum hafi enginn stjórnað fyrirtækinu. Hún líti svo á að hún beri enga ábyrgð á því að Gjaldheimtunni hafi ekki verið gerð skil á greiðslum. Hún hafi einungis reynt að sjá um að starfsmenn fyrirtækisins fengju laun sín greidd, eftir að hún var orðin ein á skrifstofunni.

Vitnið Andri Árnason lögmaður hefur skýrt svo frá að hann hafi verið ráðinn af stjórn Panelofna hf. sem lögmaður fyrirtækisins. Að hans ráðum

hafi rekstur fyrirtækisins verið alveg aðskilinn fyrir og eftir greiðslustöðvun. Hafi verið notað nýtt tékkhefti og nýjar bókhaldsmöppur. Ennfremur hafi hann gefið stjórnendum fyrirtækisins þau fyrirmæli að ekki mætti greiða neinar eldri skuldir fyrirtækisins. Eingöngu mætti greiða rekstrarkostnað á greiðslustöðvunartímabilinu. Vitnið telur sig hafa gefið Sigurði Þorkelssyni þessi fyrirmæli og hafi hann komið þeim áfram til Ottós Eiðssonar. Ottó hafi fremur en Sigurður komið fram sem framkvæmdastjóri fyrirtækisins, en Sigurður hafi verið lítill sérfræðingur í fjármálum. Ekki gat vitnið skýrt það hvers vegna Gjaldheimtunni hefði ekki verið gerð skil vegna frádráttar launa starfsmanna í október og nóvember þar sem peningar hafi verið til á reikningi á þessum tíma. Fyrirtækið hafi staðið undir sér á greiðslustöðvunartímabilinu. Taldi vitnið að helst mætti rekja það til mistaka að þessar greiðslur hefðu ekki verið inntar af hendi. Taldi hann að Ottó Eiðsson hefði helst átt að fylgjast með því að það væri gert. Einnig fannst vitninu merkilegt að Bjarni Eiðsson hefði látið draga greiðslur þessar frá launum sínum án þess að fylgjast með því að þeim væri skilað til Gjaldheimtunnar, þar sem honum var kunnugt um það að fyrirtækið stóð á barmi gjaldþrots. Bjarni hafi verið varamaður í stjórn félagsins og jafnframt endurskoðandi þess. Vitnið sagðist ekki minnast þess að við hann hafi verið rætt um frádrátt af launum starfsmanna í opinber gjöld eða greiðslu á þeim. Hann hafi því ekki haft hugmynd um það að dregið hafi verið af launum starfsmanna í opinber gjöld á greiðslustöðvunartímabilinu.

III.

Ákæra dagsett 4. febrúar 1987.

— — —

IV.

Ákærðu eru allir sakhæfir. Ákærði Gunnar hefur sætt kærum og refsingum sem hér segir:

1964 7/2 í Reykjavík. Sátt: 200 kr. sekt fyrir rangstöðu bifreiðar.

1969 21/1 í Reykjavík. Sátt: 500 kr. sekt fyrir brot á 50. gr. umferðarlaga.

1974 11/2 í Reykjavík. Sátt: 1.500 kr. sekt fyrir brot á reglugerð nr. 185/1966.

1974 23/4 í Reykjavík. Sátt: 5.000 kr. sekt fyrir brot gegn 248. og 261. gr. hegningarlaga.

1974 2/5 í Reykjavík. Sátt: 500 kr. sekt fyrir brot gegn reglugerð 185/1966.

1976 5/5 í Reykjavík. Sátt: 12.000 kr. sekt fyrir brot gegn 10. gr. sbr. 20. gr. laga nr. 54/1960.

1976 29/6 í Reykjavík. Sátt: 18.000 kr. sekt fyrir brot gegn 10. gr. sbr. 20. gr. laga nr. 54/1976.

Ákærði Sigurður hefur 11 sinnum gengist undir dómssáttir vegna brota á reglum um stöðumæla, lögreglusamþykktum og umferðarlögum. Einu sinni hefur hann hlotið dóm fyrir brot á umferðarlögum.

— — —

V.

Ákærði Gunnar Ólafsson óskaði ekki eftir að fá sér skipaðan verjanda í máli þessu. Þess óskuðu hins vegar ákærðu Sigurður Þorkelsson og P og var Guðmundur Markússon hrl. skipaður verjandi þeirra beggja.

Hann skilaði skriflegri málsvörn fyrir þá báða 11. maí 1987 og gerði þær kröfur að þeir verði sýknaðir af kröfum ákæruvaldsins í málinu og að allur sakarkostnaður verði lagður á ríkissjóð. Jafnframt verði skipuðum verjanda úrskurðuð málsvarnarlaun.

Ekki tók verjandi til varnar varðandi brot það sem ákærða P er gefið að sök í ákæru dags. 4. febrúar 1987.

VI.

Niðurstöður.

Ákæra dagsett 19. júní 1986.

Ákærði Gunnar hefur játað þá háttsemi sem lýst er í ákæruskjali að öðru leyti en því að hann telur sig ekki bera ábyrgð á aftekt af launum Bjarna Eiðssonar og skilum til Gjaldheimtunnar eftir að hann lét af störfum sem framkvæmdastjóri 14. ágúst 1984. Ákærði hefur og hvorki játað né neitað þeim upphæðum er í ákæru greinir, þar sem hann hefur aðspurður ekki sagst geta tjáð sig um réttmæti þeirra útreikninga er liggja að baki þeim. Þó að ákærði léti af störfum sem framkvæmdastjóri var hann eftir sem áður stjórnarmaður í félaginu og á honum sem slíkum hvíldi eftirlitsskylda um rekstur félagsins. Litið er svo á að hún hafi náð til þess að hann m.a. fylgdist með umræddri aftekt af launum og skilum til Gjaldheimtunnar, þar sem sannað er að honum var kunnugt um vanskilin við Gjaldheimtuna fram til þess tíma er hann lét af störfum og hann hafði því sérstaka ástæðu til að fylgjast með fjárreiðum fyrirtækisins hvað þetta varðaði. Með hliðsjón af framangreindum játningum ákærða, sem eiga sér stoð í framlögðum málsskjölum, framburði meðákærðu og vitna, telst nægilega sannað að ákærði hafi gerst sekur um þá háttsemi sem honum er gefin að sök í ákæru og þykir þar réttilega heimfærð til refsilagaákvæðis.

Gjaldheimtan í Reykjavík óskaði í kærubréfum sínum til rannsóknarlögreglu ríkisins aðstoðar við innheimtu umræddra gjalda. Í ákæru er mál

þetta einnig sagt höfðað til skaðabótagreiðslu. Ákærði Gunnar hefur hvorki neitað kröfunni né játað. Krafan, sem ekki hefur verið véfengd, er sprottin af saknæmu atferli ákærða Gunnars, þykir hann því persónulega ábyrgur fyrir henni og verður því ákærði dæmdur til að greiða Gjaldheimtunni í Reykjavík kr. 86.972,00 vegna Ottós Eiðssonar, en þannig stóð krafan vaxtareiknuð hinn 27. águst 1984, og kr. 192.194,00 vegna Bjarna Eiðssonar, en þannig stóð krafan vaxtareiknuð hinn 2. apríl 1985, eða samtals kr. 279.166,00 með hæstu mánaðarlegu dráttarvöxtum, eins og þeir eru samkvæmt ákvörðun Seðlabanka Íslands á hverjum tíma af kr. 66.684,00 frá 27. ágúst 1984 til greiðsludags og af kr. 150.747,00 frá 2. apríl 1985 til greiðsludags.

Refsing ákærða þykir eftir þeim refsilagaákvæðum sem ákært er eftir hæfilega ákveðin fangelsi í 4 mánuði en rétt þykir að fresta fullnustu refsingar og láta hana niður falla að liðnum tveimur árum frá birtingu dóms þessa að telja haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. og sérstakt skilorð 6. tl. sömu greinar almennra hegningarlaga nr. 19/1940 sbr. lög nr. 22/1955 og greiði Gjaldheimtunni í Reykjavík kr. 279.166,00 auk hæstu mánaðarlegra dráttarvaxta skv. ákvörðun Seðlabanka Íslands á hverjum tíma af kr. 66.684,00 frá 27. ágúst 1984 og af kr. 150.747,00 frá 2. apríl 1985 til greiðsludags.

Staðhæfingar ákærða Sigurðar Þorkelssonar um að hann hafi ekki fylgst með fjármálum fyrirtækisins og að honum hafi ekki verið kunnugt um vanskil fyrirtækisins við Gjaldheimtuna eru studdar framburði meðákærðu og vitna.

Ársreikningar félagsins vegna 1983 bera með sér skuld vegna „ógreiddra opinberra gjalda". Ekki er frá því greint að um sé að ræða skuld við Gjaldheimtuna vegna aftekinna opinberra gjalda starfsmanna.

Þykir nægilega sannað að ákærða hafi ekki verið kunnugt um vanskil fyrirtækisins við Gjaldheimtuna og að hann hafi ekki átt neinn þátt í að draga fyrirtækinu fé það er skila átti Gjaldheimtunni.

Ákærði var stjórnarformaður félagsins og á honum sem slíkum hvíldi skylda til að fylgjast með rekstri félagsins í höfuðdráttum, sérstaklega eftir að honum urðu ljósir rekstrarerfiðleikar þess. Þó verður ekki talið að eftirlitsskylda hans hafi verið svo rík að fallist verði á að honum hafi borið að fylgjast svo nákvæmlega með fjárreiðum fyrirtækisins að honum hafi átt að vera kunnugt um brot þau er hér eru til umfjöllunar. Ber því að sýkna ákærða af broti því er honum er gefið að sök í ákæru.

Sannað þykir með framburði ákærða P sem studdur er framburði meðákærðu og vitna að hann hafi engin afskipti haft af rekstri Panelofna hf. og honum því verið ókunnugt um vanskil fyrirtækisins við Gjaldheimtuna.

Þó litið sé svo á að á ákærða sem stjórnarmanni hafi hvílt eftirlitsskylda

um rekstur félagsins þá verður ekki fallist á að hún hafi verið svo rík að ákærða hafi borið að fylgjast svo nákvæmlega með fjárreiðum fyrirtækisins að honum hafi átt að vera kunnugt um umrædda aftekt af launum og vanskil við Gjaldheimtuna. Ber því að sýkna ákærða af broti því sem honum er gefið að sök í ákæru dags. 19. júní 1986.

— — —

VII.

Dæma ber ákærða Gunnar Ólafsson til að greiða 7/8 hluta sakarkostnaðar og P til að greiða 1/8 hluta sakarkostnaðar.

Málsvarnarlaun skipaðs verjanda ákærðu Sigurðar Þorkelssonar og P, Guðmundar Markússonar hrl., sem þykja hæfilega ákveðin kr. 30.000,00, skulu greiðast úr ríkissjóði sbr. 140. gr. eml. enda tók vörn verjandans hvað P varðar einungis til brots þess er honum var gefið að sök í ákæru dags. 19. júní 1986 og hann er sýknaður af.

Uppkvaðning dóms þessa hefur dregist vegna anna dómarans er tók við málinu 11. maí 1987.

Dóm þennan kvað upp Þorgerður Erlendsdóttir héraðsdómari.

Dómsorð:

Ákærði Gunnar Ólafsson sæti fangelsi í 4 mánuði en fullnustu refsingar skal fresta og hún niður falla að liðnum tveimur árum frá birtingu dóms þessa enda haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. og sérstakt skilorð 6. tl. sömu greinar almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. lög nr. 22/1955 og greiði Gjaldheimtunni í Reykjavík kr. 279.166,00 auk hæstu mánaðarlegra dráttarvaxta skv. ákvörðun Seðlabanka Íslands á hverjum tíma af kr. 66.684,00 frá 27. ágúst 1984 og af kr. 150.747,00 frá 2. apríl 1985 til greiðsludags.

Ákærði Gunnar Ólafsson greiði 7/8 hluta sakarkostnaðar.

Ákærði Sigurður Þorkelsson skal sýkn af kröfum ákæruvaldsins í máli þessu.

Ákærði P skal sýkn af kröfum ákæruvaldsins um fjársvik.

Ákærði P greiði sekt í ríkissjóð að fjárhæð kr. 16.000,00 og komi 10 daga varðhald í stað sektarinnar verði hún eigi greidd innan 6 vikna frá birtingu dómsins að telja.

Ákærði P er sviptur ökuréttindum ævilangt frá 13. janúar 1987 að telja.

Ákærði P greiði 1/8 hluta sakarkostnaðar.

Málsvarnarlaun Guðmundar Markússonar hrl., kr. 30.000,00, greiðist úr ríkissjóði.